

TÜRKİYE'DE KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI'NA BAĞLI MÜZELERİN GÜVENLİĞİ VE POLİSİN ROLÜNÜN DEĞERLENDİRİLMESİ

Zafer AKKUŞ¹

Tamer EFE²

Özet

Modern ve gelişmiş toplumların en önemli özellikleri arasında, geçmiş medeniyet ve uygarlıklara ait tarihsel ve kültürel değerlerin günümüze ulaşabilmesini ve korunmasını sağlayacak tedbirleri almaları gelmektedir. Bu değerlerin muhafaza edildiği müzelerin ve içinde bulunan eserlerin korunmasının farkındalığı açısından güvenlik olgusunun iyi anlaşılması gerekmektedir. Birçok medeniyete ev sahipliği yapan Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerin fiziki güvenliği konusu sürekli tartışılmış ve tartışılmaya devam etmektedir. Müzelerin güvenliği, anılan Bakanlık kadrosunda görevli koruma görevlileri ve/veya özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanmaktadır. Müzelerde alınan bütün güvenlik önlemlerine rağmen soygun ve hırsızlık olayları ile kaybolan eserlere ilişkin haberler medyadan öğrenilmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerin güvenlik personeliyle birlikte araç, gereç ve malzemelerinin yeterli olup olmadığı ile sorumluluk bölgesinde suç öncesi ve suç sonrası görevleri olan polis ve müze yetkilileri arasında yeterli iletişim ve koordinasyon sağlanıp sağlanmadığı konusu bu çalışmada tartışılmaktadır. Ulusal/uluslararası literatür taraması ile edinilen bilgiler, uzmanların görüşleri ve istatistiki verilerin analiz edilmesi suretiyle hazırlanan keşfedici türdeki niteliksel bu çalışmada Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerde, son yıllarda suça ilişkin olayların azaldığı ve fiziki güvenlik önlemlerinin artırıldığı gözlenmiştir. Polis ve müze yetkilileri arasında güvenliğin sağlanması ve suç olaylarının aydınlatılması konusunda sürdürülebilir iletişim ve koordinasyonun olduğu değerlendirilmiştir. Tarihsel ve kültürel değerlerin bulunduğu müzelerin korunması olgusu sadece devletin ilgili kurum ve kuruluşlarının değil, toplumda varlığını sürdüren bütün vatandaşların da sorumluluğunun bulunduğu anlayışının bireysel, sosyal ve kültürel yaşantıya yansıtılması ile mümkün olabilecektir.

Anahtar Sözcükler: Türkiye, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Müze, Güvenlik, Polis.

¹ Dr., 3.Sınıf Emniyet Müdürü, Elazığ Emniyet Müdürlüğü,smrgkrtl@gmail.com.

² Dr., Emniyet Amiri, Malatya Emniyet Müdürlüğü,efetam@hotmail.com

THE SECURITY OF THE MUSEUMS ATTACHED TO THE CULTURE AND TOURISM MINISTRY IN TURKEY AND ASSESSING THE ROLE OF THE POLICE

Summary

One of the most important characteristics of the modern and developed societies is to take the necessary measures to bring the historical and cultural values of the past civilizations to the present as well as protecting them. It is of great importance to understand the security phenomenon to raise the awareness in protecting these values and the museums where those values are protected. Maintaining the physical security of the museums which attached to the Culture and Tourism Ministry has always been a question of debate in Turkey. The security of the museums is ensured by either protection officers of the said ministry staff and/or by the private security officers. Despite all the security measures taken to protect museums, there is still some news in the media about the cases of theft or loss of historical artifacts. In this study is discussing if the security personnel and their equipment was enough and if there was a healthy communication and coordination among the police personnel and the executives of the museum which attached to the Culture and Tourism Ministry before and after the crime was committed. In this study which is prepared by the analyze of the information obtained from national/international literature, the opinion of experts and analyze of statistical data which is type of qualitative exploratory; It has been observed in recent years that crime events have been decreased and physical security measures have been increased at the museums attached to the Ministry of Culture and Tourism. It has been evaluated that between police and museum authorities have sustainable communication and coordination in regard to ensuring security and lighting on crime events. The protection of the museum phenomenon where the historical and cultural values not only the state of the relevant institutions and organizations responsibility, also all citizens living in society has the responsibility of understanding will be possible to reflect individual, social and cultural lives.

Keywords: Turkey, Culture and Tourism Ministry, Museum, Security, Police

Giriş

Çevre ve güvenlik kavramları, dünya siyasetinde güçlü bir şekilde tartışılan konular arasında bulunmaktadır. Çevresel değişim, güvenlik sorununa yol açabilir mi? 20. yüzyılın sonlarında, güvenliğin ve çatışmanın anlaşılmasında, potansiyel ve anahtar bir değişken olarak çevresel değişime olan ilginin arttığı görülmektedir. Koruma hareketlerine karşın, çatışma ve yoksulluğa neden olan endüstriyel kirlilik ve kıtlık korkularının zararlı etkisi konusu, yaklaşık 200 yıldır dikkati çeken ve çevresel politikaların doğmasına yol açan bir olgudur (Matthew, 1995:14-15).

Çevresel değişimle beraber tüketim toplumuna geçişin hızlanması, nüfusun artması ve kaynakların azalması çevrenin sahip olduğu değerlerin acımasızca yok edilmesine giden süreci hızlandırmıştır. Bu süreçte çevreye ait değerlerin güvenliğinin sağlanması teori ve uygulamada farklı bir anlam kazanmıştır.

İnsanın doğaya ve içinde bulunan canlı ve cansız varlıklara “insan merkezli” yaklaşımla siyasal, sosyal ve ekonomik nedenlerden dolayı verdiği zararları algılaması belirli bir süreç içerisinde oluşmuştur. Bu yaklaşıma karşıt olarak, Keleş ve Ertan’a göre (2002:193) ilgi alanını insan dışındaki canlı varlıklarının değeri, önemi ve haklarının bulunduğunu savunan “canlı merkezli” yaklaşım ortaya çıkmıştır. “Canlı merkezli” yaklaşımın insanı ve cansız nesnelere ilgilendiği alan dışında tutması bu yaklaşımın yetersizliğini ortaya koymaktadır.

Ertan ise (1998:137) ekosistem içerisinde yer alan bütün canlı ve cansız varlıkları temel olarak bakış açısını oluşturan “çevre merkezli” yaklaşımda bütün yaşam biçimlerinin eşit haklara sahip olduğunu belirtir. Bu yaklaşım, doğal ve kültürel eserlerin korunmasında toplumun faydasını gözetilen en gerçekçi ve sürdürülebilir bir yöntem olarak da algılanabilir (Akkuş & Efe & Çobanoğlu, 2013: 11).

Binlerce yıldır birçok medeniyete ev sahipliği yapmış Türkiye’nin kültürel kimliğinin farklılığı ve çeşitliliği, yaşanan ülkeye ve dünyaya eşsiz eserler bırakmış ve bırakmaya da devam etmektedir. Tarihsel ve kültürel mirasa sahip çıkmanın en önemli yolu kültür ve tabiat varlıklarının korunması ile mümkündür (Akkuş, 2009:1).

Tarihsel ve kültürel çevrenin korunmasına yönelik bilinçlenme hareketlerinin geçen yüzyılda planlı ve uluslararası düzeyde başladığı söylenebilir. 1972 yılında kabul edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi” ile “Arkeolojik Mirasın Korunmasına İlişkin Avrupa Sözleşmesi”, “Avrupa Mimari Mirasının Korunması Sözleşmesi” ve “Silahlı Bir Çatışma Halinde Kültür Mallarının Korunmasına Dair Sözleşme” değişik tarihlerde Türkiye tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de 1982 Anayasasının 63.maddesinde “ Devlet, kültür ve tabiat varlıklarının ve değerlerinin korunmasını sağlar, bu amaçla destekleyici ve teşvik edici tedbirleri alır,...” hükmü ile kültür ve tabiat varlıkları anayasal güvence altına alınmıştır (Özdemir, 2005:21). Bu anayasal düzenlemeden önce eski eserlerin korunmasına yönelik 1973 yılında Eski Eserler Kanunu çıkarılmış, 1983 yılında ise Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu ile kültürel varlıkların tanımlanması ve korunması konusunda yeniden düzenleme yapılmıştır (Keleş & Hamamcı, 2005:147).

Doğal ve kültürel varlıklar ile müzelerin korunmasına ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelere imza atan Türkiye'nin konuya büyük önem verdiği anlaşılmaktadır. Ancak, Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerin ve bu müzelerde bulunan eserlerin korunmasında yaşanan sorunlar nedeniyle soygun, hırsızlık, eserlerin taklitleri ile değiştirilmesi veya mevcut eserlerin kaybolmasına ilişkin olaylar medyadan öğrenilmektedir.

Müzelerin fiziki güvenliği Bakanlık kadrosunda görevli koruma görevlileri ve/veya özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanmakta ise de, herhangi bir suçun meydana gelmesi halinde sorumluluk bölgesinde kamu düzenini ve güvenliğini sağlamakla görevli olan polis tarafından gerekli araştırma ve soruşturma işlemleri yapılmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde müze kavramının açıklaması yapılarak, ikinci bölümde Türkiye'de müzeciliğin tarihsel gelişim süreci anlatılmış, üçüncü bölümünde Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerin güvenliği ile dördüncü bölümünde ise Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerden çalınan eserler ve yapılan işlemler hakkında ulusal/uluslararası mevzuat hükümleri, akademisyenlerin görüşleri ve uzmanlar ile yapılan mülakatlardan edinilen bilgilere ve mevcut uygulamalara yer verilmiştir. Makalenin beşinci bölümünde müzelerden eserlerin çalınma nedenleri ve yöntemleri belirtilmeye çalışılmış, altıncı bölümünde ise müzelerin güvenliğinin sağlanmasında polisin rolü irdelenerek, müzelerin güvenliği ile müze ve polis yetkilileri arasında iletişimi ve koordinasyonu artıracak ve daha etkin güvenlik sağlanmasına yönelik değerlendirmeler sonuç ve öneriler bölümünde sunulmuştur.

Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada; konuya ilişkin makale, röportaj, gazete ve dergi haberleri, ulusal/uluslararası mevzuat ile internet verileri, kurum dokümanları ve istatistiki bilgilerden oluşan literatür taranmış, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi Müdürlüğü yetkilileri ile mülakatlar yapılmıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın istatistiki verileri incelenmiştir.

Literatür taraması ile edinilen bilgiler, uzmanların görüşleri ve kurumsal istatistiki verilerin analiz edilmesi suretiyle hazırlanan keşfedici türdeki niteliksel bu çalışmada müzelerin güvenlik personeli ile birlikte araç, gereç ve malzemelerinin yeterli olup olmadığı, müzelerin korunmasında veya insanlığın ortak mirasının muhafaza edildiği söz konusu tarihsel ve kültürel yapılarda meydana gelen/gelebilecek hırsızlık ve soygunlara karşı polisin rolünün değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

1-Müze Kavramı

Yunan kültüründe ilham perilerinin tapınağı olarak bilinen museion, önce felsefi düşüncenin üretildiği ve bilimsel tartışmanın yapıldığı okul özelliği kazanmış, daha sonra yüzyıllar içinde medeniyet tarihinin ve insanın yaşadığı sosyal ve kültürel çevreden seçilen örneklerin toplandığı, muhafaza edildiği ve sergilendiği mekânlardan müzelere dönüşmek suretiyle sadece nesnelere değil, bilgilerinin de araştırıldığı ve arşivlendiği kurumlar olarak değer verilmiştir (Atagök, 2010:8).

İnsanoğlu tarih boyunca, unutulmamak için büyük bir savaş vermiştir. Uygarlıkları meydana getiren insan, sadece konuştukları ile hatırlansaydı, geçmişin bilinmesi ve hatırlanması imkânsız hale gelirdi. İnsanlar her türlü bilgi, belge ve objeyi kendinden sonra gelen kuşaklara iletmeye çalışmıştır. Unutulmaya karşı verilen bu mücadele her türlü tarih yazıcılığını, kütüphaneleri, arşivleri ve müzeleri ortaya çıkarmıştır. Bu mücadelenin başarıya ulaşmasında müzelerin önemli bir payı vardır. Çünkü müzeler tarihin laboratuvarlarıdır. Müzeler, korunmasını sağladığı bütün kültür ve tabiat varlıkları ile bir ülkenin başarılarını ve tarihsel gelişimini yansıtan kaynaktır (Ambrose & Paine, 1993).

Çağdaş müzecilik anlayışını yansıtmaması bakımından müzenin en kapsamlı tanımı Uluslararası Müzeler Konseyi (International Council of Museums, ICOM) tarafından yapılmıştır. ICOM'a göre müze “kâr düşüncesinden bağımsız, toplumun ve gelişimin hizmetinde olan, halka açık, insana ve yaşadığı çevreye dair tanıklık eden malzemelerin üzerinde araştırma yapan, bu malzemeleri toplayan, koruyan, bilgiyi paylaşan ve sonunda inceleme, eğitim ve beğeni doğrultusunda sergileyen, sürekliliği olan bir kurumdur.” (International Council of Museums, 2008).

Müzeler geçmişin aydınlanması ve yarınlara taşınmasına ev sahipliği yapan, insanın yaratıcı eserlerini ve doğanın ürünlerini toplayan, saklayan, koruyan, bunlar üzerinde bilimsel araştırmalar yapan ve değişik bakış açılarıyla sergileyen kurum ve ortamlardır (Kızılyaprak, 2000:5). Gerçek'e göre geniş anlamıyla müze tanımında ise; insan elinden çıksın çıkmasın, insanlarca değerli ve gerekli bulunup toplanmış, biriktirilip koleksiyonlar şeklinde oluşturulmuş, bilimsel, tanıtıcı ve eğitici nitelikte ve korunması gerekli olan doğadaki ve hatta uzaydan getirilmiş bütün varlıkların ve yapıtların korunduğu, sergilendiği ve araştırıldığı, açık ve kapalı yapılarda halkın yararlanmasına sunulduğu yer ve kurumlara müze adı verilmektedir (1999:11).

Genel olarak tarihi ve kültürel eserlerin toplandığı, korunduğu, sergilendiği ve bir bilgi kurumu olan müze, “Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği”nin 4. maddesinde “Kültür eserlerini koruyan ve bu eserleri etüd, eğitim ve bedii zevki yükseltme amacıyla toplu halde teşhir eden kamu yararına çalışan, sanata, ilme, sağlığa, teknolojiye ait koleksiyonları bulunan müesseseler.....” olarak da tanımlanmaktadır.

Müzelerin öncelikli görevi, kültür ve tabiat varlıklarının mevcut halini korumaktır. Müzeler koleksiyonları ile bir ülkenin kültürel başarılarını ve tarihsel gelişimini yansıtan konusunda uzman kurumlardır. Müzelerin amacı; uzmanlık konularında, bilimsel yöntemler ile kültürel birikimin korunarak halka ve gelecek kuşaklara doğru bilgilerin aktarılmasıdır (Erkün, 1994:4).

Yirmibirinci yüzyılın başında müzeler, 20. yüzyılın sunduğu koşullardan etkilenerek, topluma ulaşma yöntemleri arasında en yaygını olan bilgiyi kullanarak çalışmalarını ve hizmetlerini geliştirmeleri olmuştur. Toplumu geliştirmek üzere hizmet vermesini destekleyen bu yöntem müzelerin yalnız gösteri ve eğlence merkezi olması konumunu engellemiştir (Uralman, 2006:250).

2-Türkiye’de Müzeciliğin Tarihsel Gelişimi

Muzeciliğin modern anlamda Türkiye’de temeli, Avrupa’da olduğu gibi eski eserlerin oluşturduğu koleksiyonların değerlendirilmesi ve sergilenmesinden ziyade 19.yüzyılın ikinci yarısından itibaren eserlerin Osmanlı İmparatorluğu içerisinde saklanması yönünde oluşan koruma yaklaşımı ekseninde atılmıştır (Özkasım & Ögel, 2005: 98).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde İstanbul’da silah deposu kullanılan ve eski silahlar ile ganimetlerin toplandığı Aya İrini Kilisesi yeniçeri isyanı neticesinde yağmalanır. Daha sonra kalan tarihi eserler koruma altına alınır. Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmet Paşa’nın girişimleriyle İstanbul’da bulunan Aya İrini Kilisesi ilk müze olarak 1846 yılında kurulmuştur. Bu müze 1868 yılından sonra Müze-i Hümayun adını almıştır (Madran, 2002:30, Çelikkol, 1992:12-13, Su,1965:13). Osman Hamdi Bey, Müze-i Hümayun’a müze müdürü olarak atandıktan sonra, bugünkü anlamda Türk müzeciliğinin başladığı kabul edilmektedir (İsmayilov, 2007:18-20).

Osmanlı İmparatorluğu’nda ilk müzenin kurulmasından sonra eski eserleri korumaya yönelik tedbirler zaman içinde alınmaya başlanmıştır. 08.08.1858 tarihli Ceza Kanunnamesinin 133. Maddesi ile kutsal ve anıtsal yapılara yapılacak zararlara karşı çeşitli müeyyideler konulmuştur (Mumcu, 1969: 68). Müzecilik ve eski eserlerin korunmasına yönelik 1869, 1874, 1884 ve 1906 yıllarında Asar-ı Atıka Nizamnameleri çıkarılmıştır.

İlk Türk müzecisi ve arkeoloğu olan Osman Hamdi Bey tarafından 1881 yılında Arkeoloji Müzesi müze binası olarak ziyaretçilere açılır (İstanbul Arkeoloji Müzeleri, 1955:1). 1914 yılında açılan Evkaf-ı İslamiyye Müzesinin Osmanlı İmparatorluğu’nda açılan son müze olduğu kabul edilmektedir (Türk İslam Eserleri Müzesi, 2002:9). Cumhuriyete kadar İstanbul Arkeoloji Müzeleri, Askeri Müze ve Evkaf-ı İslamiyye Müzesi bulunmaktadır (Tulay, 2007:14).

Eski eserlere ve korumacılık ilkelerine 1920 yılı hükümet programında önem verileceği belirtilerek, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "Türk Asar-ı Atika Müdürlüğü" kurulmuştur (Gerçek, 1999:138). 1921 yılında ise bu Müdürlük, "Hars Müdürlüğü" adını alarak Anadolu'nun değişik vilayetlerinde açılan müzelerin oluşumunda, her türlü eski eserin tespiti, depolanması ve muhafazasında önemli rol oynamıştır (Yücel, 1999: 67).

Hars Müdürlüğü'nün kurulmasından sonra 1921 yılında yeni devletin ilk müzesi olan Ankara Anadolu Medeniyetler Müzesinin kuruluş çalışmaları başlatılmıştır. Gazi Mustafa Kemal Atatürk tarafından daha sonra bir "Eti Müzesi" kurma düşüncesiyle, Anadolu Medeniyetleri Müzesi adını alarak 1936-1968 yılları arasında yapılan restorasyon ile bugünkü şeklini almıştır (Mülayim, 1998: 50).

Cumhuriyet döneminde ilk müze binası olarak inşa edilen Ankara Etnoğrafya Müzesi 1930 yılında açılmıştır. Bu dönemde Anadolu'da birçok vilayetlerde müzeler açılmıştır. Modern sergileme tekniklerinin kullanıldığı ilk müze "Şark Eserleri Müzesi", Türkiye'de kurulan ilk özel müze ise 1981 yılında ziyarete açılan Sadberk Hanım Müzesidir (Altunbaş & Özdemir, 2012:12).

Hars Müdürlüğü 1933 yılında "Müzeler Müdürlüğü" adını almıştır (Mülayim, 1998:103). Müzeler teşkilatının ayrı bir kurum olarak düzenlendiği ilk yasal düzenleme "Müze ve Rasathane Teşkilatı Hakkındaki Kanun" 1934 yılında TBMM tarafından kabul edilmiştir (Gerçek, 1999:169).

Türk müzeciliğinin ve arkeolojisinin gelişmesini sağlayan kurumlardan birisi de Ankara Üniversitesi Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi olmuştur. 1936 yılında açılan fakülte; Arkeoloji, Prehistorya, Antropoloji, Sanat Tarihi, Sümeroloji, Hititoloji gibi uzmanlık alanlarında Türkiye'deki müzelere birçok yetişmiş personel kazandırmıştır (Arık, 1953: 32).

Türkiye'de müzecilik sistemi merkezi bir yapıda olup, eski eser toplamak, korumak ve değerlendirmek genel olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kontrolü altında bulunmaktadır. Bakanlık bu görevi Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü aracılığı ile yürütmektedir (Tüzün, 2010: 16).

Türkiye'nin 1950'li, 1960'lı ve 1970'li yılları UNESCO (Birleşmiş Milletler, Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu) ve ICOM (Milletlerarası Müzeler Konseyi) ile yakın iletişim ve işbirliği kurduğu bir dönemdir. Milletlerarası Müzeler Konseyinin 1949 yılında UNESCO'nun altında kültürel kurumlardan biri olarak kurulmasından sonra 1970 yılında çıkartılan "Türkiye ICOM Milli Komitesi Yönetmeliği" ile Bakanlığa bağlı olarak Türk müzeciliğinde de uluslararası müzeciliğe doğru adımlar atılmıştır.

1958 yılında “Müzelerin Eğitimdeki Rolü” ve 1963 yılında ise “Müzelerin Yeniden Teşkilatlanması” kitabı Türkçe olarak yayımlanmış, yine müzelerin güvenliği konusunda bir başka önemli yayın da 1979 yılında basılmıştır (Atagök, 2010: 9).

Türkiye’de halen Kültür ve Turizm, Milli Savunma, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme ile Sağlık Bakanlıklarına bağlı müzeler, Büyük Millet Meclisi’ne bağlı Saraylar, Vakıflar Genel Müdürlüğüne bağlı müzeler, belediye müzeleri ve bazı özel müzeler olmak üzere birçok müze bulunmaktadır. Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzeleri, Güzel Sanatlar Müzesi, Sanat ve Modern Sanat Müzeleri, Uzmanlık Müzeleri, Doğa Müzeleri, Fen Bilimleri Müzesi, Saray Müzeler, Üniversite Müzeleri, Askeri Müzeler, Özel Müzeler, Açık Hava Müzeleri, Tarih Müzeleri, Teknoloji Müzeleri, Bölge Müzeleri bu müzeler arasında yer almaktadır (Atasoy, 1999’dan akt. Keleş, 2003:5-6).

Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı 190 müze ve bu müzelerde 2014 yılı itibariyle 3.204.103 adet (789.599 adet Arkeolojik eser, 294.885 adet etnografik eser, 1.887.976 adet sikke, 118.332 adet tablet, 61.141 adet mühür ve mühür baskısı, 7.523 adet arşiv vesikası, 41.303 adet el yazması kitap, 601 adet fosil ve iskelet, 1574 adet madalya-madalyon-nişan, 357 adet banknot, 812 adet diğer eserler) eser bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1). Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müzeler, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’ne bağlı ve denetiminde faaliyetlerini sürdürmektedirler.

3-Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na Bağlı Müzelerin Güvenliği

Tarihsel ve kültürel çevrelerden toplanan eserlerin bulunduğu müzeleri korumak, geçmişi muhafaza etmenin yanında gelecek nesillere köklü medeniyet ve geçmişin izlerinin emanet edilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır (Akkuş, 2013:7). Müzelerin en önemli işlevleri arasında bulunan güvenliğin sağlanması; mevcut eserlerin hırsızlık, soygun ve eserlerin taklitleri ile değiştirilmesi ve tahrip edilmesine karşı korunması olgusudur. Bu korunma olgusuna ilişkin Türkiye birçok uluslararası sözleşmeleri kabul etmiş ve iç mevzuatında da hukuksal düzenlemeler yapmıştır.

Birleşmiş Milletler, Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumunun (UNESCO) girişimi ile Paris’te kurulan Milletlerarası Müzeler Konseyi’nin değişiklikler yapılan tüzüğüne göre, yeniden hazırlanan “Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği” 15.05.1985 tarih ve 18755 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan yönetmelikte Milletlerarası Müzeler Konseyi Türkiye Milli Komitesi’nin amaçları, çalışma yollarının anlatıldığı 3. Bölümün 6.maddesinin Amaçlar başlığında,

“a) Türkiye müzelerini ve müzecilik mesleğini milletlerarası seviyeye yükseltmek ve temsil etmek,
b) Müzeleri ve müzecilik mesleğini korumak ve geliştirmek,
c) Toplum hizmetine, bilgilerin yayılmasına ve milletlerarası karşılıklı münasebetlerin gelişmesine faydalı olmak” hükmü bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1).

Türkiye tarafından 1972 yılında kabul edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi” 1982 yılında onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Sözleşmenin 4. maddesinde “Bu Sözleşmeye taraf olan devletlerden her biri 1. ve 2.maddelerde sözü edilen ve topraklarında bulunan kültürel ve doğal mirasın saptanması, korunması, muhafazası, teşhiri ve gelecek kuşaklara iletilmesinin sağlanması görevinin öncelikle kendisine ait olduğunu kabul eder. Bunun için kaynaklarını sonuna kadar kullanarak ve uygun olduğunda özellikle mali, sanatsal, bilimsel ve teknik alanlarda her türlü uluslararası yardım ve işbirliği sağlayarak elinden geleni yapacaktır.” hükmü ile 5. maddesinin (b) bendinde “Kültürel ve doğal mirasın korunması, muhafazası ve teşhiri için halen mevcut değilse, topraklarında bir veya daha fazla hizmet kurumunu, işlevlerini ifaya yeterli olacak görevli ve araçlarla kurmak” hükmü bulunmaktadır.

Yasalara göre kültür varlıkları devletin malı sayılmaktadır. Maliye Bakanlığı ve Merkez Bankasının devletin hazinesi adına para, değerli kâğıt ve taşınmaz mal işlemlerini yürüttüğü gibi müzeler de devletin malı olan taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarını muhafaza ederler. Müzelerin diğer kurum ve kuruluşlardan farkı ise, çalışma alanlarının özel uzmanlık ve inceleme gerektirmesidir. Bu çalışma alanlarının ve sınırlarının genel hükümlerin yanında özel yasa ve yönetmelikleri le belirlenmiş olmasıdır (Özkoç & Duman, 2008:159).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanunu’nda yer alan Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü’nün görevlerinin bulunduğu 9.maddesinin 1.fıkrasının (d) bendinde “Müzelerin geliştirilmesi, korunması gerekli kültür ve tabiat varlıklarının bakımı ve restorasyonu konularında gerekli tedbirleri almak ve uygulamak” ve h bendinde ise “Her türlü imkân ve araçtan faydalanarak, koruma kültürünün geliştirilmesini sağlamak, (Ek ibare: 14/7/2004-5225/13 md.) kültür yatırımları ve girişimlerinin belgelendirme işlemlerini ilgili birimlerin koordinasyonunda yürütmek, bunların faaliyetlerini denetlemek, kültür varlıklarının tahsis, restorasyon, restitüsyonlarıyla ilgili ihale ve kontrollük işlerini yapmak veya yaptırmak” hükümleri bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1).

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından çıkarılan “Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği”nin 4.maddesinin e bendinde “2863 sayılı Kanun kapsamına giren taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının

korunması ve değerlendirilmesi sağlanır” hükmü bulunmakta olup, Güvenlik Önlemleri başlıklı 7.maddesinde “Müzedeki eserlerin ve diğer ayniyatın güvenliği için aşağıda belirtilen tedbirler alınır:

a)Müze teşhir salonları ile vitrin ve depo anahtarları müdürün veya müdür yardımcısının, yoksa müdürün belirleyeceği bir uzmanın sorumluluk ve muhafazası altında mühürlü bir dolapta veya kasada bulundurulur. Vitrinler ve depo kapıları; bu vitrin ve depolardan sorumlu uzmanın başkanlığında, müdür tarafından görevlendirilecek bir eleman ile birlikte mühürlenerek tutanakla kapatılır ve açılır. Zorunlu hallerde teşhir salonları, depo ve vitrinler bir komisyon marifetiyle açılır ve kapatılır. Bu işlem bir tutanakla tespit olunur. Büroların anahtarları da müdür tarafından belirlenecek bir eleman sorumluluğunda ayrı bir dolapta muhafaza edilir.

b)Bakanlığın izni olmadan eser, Valiliğin izni olmadan başka bir ayniyat müzeden dışarı çıkarılamaz.

c)Müzenin kapanışından sonra müzede, yalnız nöbet görevi bulunan müze personeli bulunur. Bunların dışında müdür izni olmadan hiç kimse müzeye giremez.

ç)Müze ziyaretçilerinin müzeyi ziyaretlerinden önce, yanlarındaki çanta ve benzeri eşyalar, müze girişindeki görevli personel tarafından bagaj numarası verilerek teslim alınır.

d)Adaylığı kaldırılmamış olanlar ile yardımcı hizmetler sınıfına mensup personele zimmetle müzelik eser teslim edilemez. Zorunlu hallerde Bakanlığın izni ile görüşüne göre işlem yapılır.” hükümleri ile müzelerin güvenliğine ilişkin düzenlemeler yapılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1).

Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bağlı müze ve ören yerlerinde bulunan taşınır ve taşınmaz kültür ve tabiat varlıklarının her türlü tehlikeye karşı korunması anılan Bakanlıkça çıkarılan 21.03.2001 tarihli Müzecilik Klavuzu çerçevesinde yapılmaktadır. Müzecilik Klavuzunun, Müzeler ve Ören yerlerinde Güvenlik Önlemleri başlıklı Nöbet Sistemi bölümünde;

- ✓ Müze idaresi tarafından her ayın sonunda müzenin özelliğine göre haftalıkveya günlük dönemler halinde bir sonraki ayın nöbet çizelgesi hazırlanacağı,
- ✓ Nöbet çizelgesinde ismi geçen personele (İhtisas görevlisi, memur, bekçi) tebliğ edilerek nöbet çizelgesi tasdik edilerek panoda ilan edileceği,
- ✓ Personelin nöbet tarihinde izinli, raporlu veya görevli olması halinde nöbet çizelgesinde belirtilen bir sonraki personelin nöbet görevini yerine getireceği,
- ✓ Nöbet devir teslimi, müze müdürlüğünce tasdik edilmiş ciltli nöbet devir teslim defterine kaydedileceği,
- ✓ Nöbet devir teslimi ilgili personel gözetiminde yapılacağı ve nöbet defterinin idareye teslim edileceği,

- ✓ Müze müdürü veya müdür yardımcısı nöbet devir teslim defterine, nöbet devir teslim işlemlerinin uygunluğunu tasdik edeceği,
- ✓ Mesai saatleri dışında, müzenin vardiya güvenlik görevlileri ve müze müdürünün görevlendireceği yetkili personel hariç müzeye ve ören yerlerine hiç bir kimse alınmayacağı,
- ✓ Mesai başlangıcında ve sonunda müze, gece ve gündüz vardiya güvenlik görevlileri, nöbetçi memur, ihtisas görevlisi ve iç hizmetler şefi olarak görevli personel nezaretinde, gerekli fiziki kontroller yapılarak ciltli ve müze müdürlüğünce tasdikli nöbet defterine işlenerek imza edileceği,
- ✓ Gecede iki vardiya halinde görev yapılıyorsa, vardiya güvenlik görevlileri arasında da görev devir teslimi aynı deftere işlenerek imzalanacağı hususları ayrıntılı olarak belirtilmektedir.

Nöbet sistemi ve görevlilerin kontrol ve denetimi açısından planlı şekilde hazırlanan klavuzun Diğer Güvenlik Önlemleri bölümünde;

- ✓ Bekçi kontrol saatleri oluşturularak, gerekli kontrollerin nöbetçi ihtisas görevlisi veya nöbetçi memur tarafından yapılacağı,
- ✓ Ziyaretçiler gişeden itibaren görevlilerce, rahatsız edilmeden izleneceği, şüpheli görülenlerin amirlere bildirileceği, paket ve çanta ile ziyaretçilerin salona alınmayacağı,
- ✓ Paket ve çanta vb. kontrolünün müze bekçisi, özel güvenlik görevlisi ve nöbetçi memurunun yetkili olduğu,
- ✓ Kapalı devre TV, alarm cihazları ve müzenin korunmasına yönelik diğer cihaz ve sistemlerinin faaliyette olup, olmadığı ile müze güvenlik personelinin görevini layıkıyla yapıp yapmadığı bizzat müdür, müdür yardımcısı ve nöbetçiler (ihtisas görevlisi, memur) tarafından kontrol edileceği,
- ✓ Emniyet ve jandarma ile koordinasyon halinde; müze ve ören yerlerinin korunması sağlanacağı, istihbarat faaliyetlerine ağırlık verilerek, eski eser kaçakçılığı ve gizli define arayıcılığı gibi konularda alınan her türlü duyum gereği için ilgili makamlara duyurulacağı, ayrıca Bakanlığa bilgi verileceği,
- ✓ Ören yerleri ve sit alanlarında müze müdürü veya görevlendireceği personel tarafından gerekli periyodik kontroller yapılacağı,
- ✓ Müze güvenlik sistemleri ile taşınır ve taşınmaz kültür varlıklarının koruma durumları periyodik olarak müze müdürlükleri tarafından gözden geçirileceği ve güvenlik kontrol denetimine kaydedileceği,
- ✓ Yangın ve sabotajlara karşı tedbir olarak ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği sağlanacağı,
- ✓ Güvenlikle ilgili genel mevzuat genelge ve gerekli bilgilerin düzenli toplantılar yapılarak personele duyurulması ve gereklerine titizlikle uyulması sağlanacağı, müze ve ören yerlerindeki güvenliği sağlayan personele görev ve sorumlulukları maddeler halinde belirlenip

yazılı görev talimatı olarak duyurulacağı vb.(Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1) hususlar bulunmaktadır.

Türkiye'nin "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi" hükümlerine attığı imza ile çıkarmış olduğu "Milletlerarası Müzeler Konseyi (ICOM) Türkiye Milli Komitesi Yönetmeliği", "Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği" ve "Müzecilik Klavuzu" ile müzelerin güvenliğine ilişkin ulusal ve uluslararası düzenlemelerle gerekli önem verdiği görülmektedir. Bu bağlamda, müzelerin fiziki korunması insan unsuru ve teknolojik cihazların yardımı ile yapılmaktadır. Müzelerin güvenliği; bekçi, koruma görevlileri ve/veya özel güvenlik görevlileri tarafından sağlanmaktadır. Müzelerin iç ve dış bölümleri kapalı devre kamera sistemi ile kontrol edilmektedir.

Müzelerin güvenliğine ilişkin Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Dairesi Başkanlığı yetkilisi ile bir görüşme yapılmıştır. Görüşmede bahse konu yetkili;

"Bakanlığa bağlı olan müzelerde Bekçi, Koruma-Güvenlik Görevlisi ve Özel Güvenlik Görevlisi olmak üzere üç farklı biçimde personel istihdam edilmektedir. Bekçi ve Koruma-Güvenlik Görevlileri kadrolu olarak, Özel Güvenlik Görevlileri ise hizmet alımı şeklinde görev yapmaktadır. Bu görevliler genellikle gündüz görev yapmakta olup, müzenin büyüklüğüne göre gece ise en az 1 görevli çalışmaktadır. Bu görevlilere görev öncesi eğitim verilmekle beraber, bu eğitimin yeterli olduğu söylenemez. Müzelerin büyük bir bölümüne kamera sistemi kurulmuştur. Güvenlik görevlileri periyodik zamanlarda müze içinde devriye görevi ifa etmekte ve bu işlem kayıt altına alınmaktadır. Müzede bulunan eserlere ilişkin hırsızlık, soygun veya taklit eserlerle yer değiştirme olmasının tespit edilmesi halinde durum müze yetkililerine ve polise haber verilmektedir. Yapılan idari tahkikat neticesinde müzenin güvenlik görevlileri sorumlu olması durumunda mevzuat çerçevesinde gerekli cezai işlem uygulanmaktadır. Son yıllarda güvenlik görevlisi sayısının arttırılması ile personel ihtiyacı karşılanmaya çalışılmıştır. Güvenlik görevlisinin de müzelerdeki koruma görevini en iyi şekilde ifa etmesi gerekmektedir. Görüntülü kamera sistemin bütün müzelerde kurulması ile alınan görüntülerin tek merkezde aynı anda görülmesine ilişkin çalışmalar devam etmektedir. Müzelerde personel ve teknik desteğin arttırılması ile hırsızlık ve soygun olaylarında azalma görülmüştür. Bununla birlikte müzelerin güvenliğine ilişkin çıkarılan "Müzeler İç Hizmet Yönetmeliği" ve "Müzecilik Klavuzu" nun revize edilmesine yönelik çalışmalar devam etmektedir. Yapılan/yapılacak çalışmalarla uluslararası standartlara uygun müze güvenlik sisteminin

oluşturulması amaçlanmaktadır. Müzelerde bulunan eserlerin % 80'ine yakın bir kısmının envanter işlemleri tamamlanmıştır.” şeklinde ifade etmiştir.

Anadolu Medeniyetleri Müzesi yetkilileri ile de müzelerin güvenliğine ilişkin görüşme yapılmıştır. Görüşmede yetkili;

“Müze güvenliği uzman güvenlik kadrosu ve teknik cihazlarla sağlanmaktadır. Müze içinde ve dışında kapalı devre kamera sistemi bulunmaktadır. 23 yıl önce bir hırsızlık teşebbüsü olmuş ve kamera yardımıyla yakalanmıştır. Müzelerde meydana gelen hırsızlık olaylarının giderek azalmakta olduğunu ve bunun en önemli nedenleri arasında müzelerde bulunan güvenlik personeli sayısının artırılması ve kamera sisteminin yenilenmesi/kurulmasıdır. Ayrıca müzenin güvenliğinin çok iyi olmakla birlikte, güvenlik görevlileri gece ve gündüz müzeyi kontrol ettikten sonra duruma ilişkin defter işlenmekte ve kamera sistemi de uzman bir veya iki personel tarafından sürekli takip edilmektedir. Müzede yangın alarm sistemi Ankara İtfaiye Teşkilatına bağlı olarak çalışmaktadır. Hırsızlık, saldırı, yangın, su baskını veya deprem gibi konularda personelin adım adım ne yapması gerektiğine dair bir yönergenin olması görevin etkinliğini ve verimini artıracaktır. Müze güvenliğine ilişkin polis birimleri iyi bir iletişim içerisindeyiz.” şeklinde belirtmiştir.

4-Türkiye’de Kültür ve Turizm Bakanlığı’na Bağlı Müzelerden Çalınan Eserler ve Yapılan İşlemler

Müzelerden çalınan, kaybolan ve değiştirilen eserlere ilişkin bilgiler Kültür ve Turizm Bakanlığının internet sitesinde bulunmaktadır. İnternet sitesindeki bilgiler çerçevesinde; Türkiye’nin batı bölgelerinde bulunan müzelerden eski eser, kültür varlığı, arkeolojik ve etnoğrafik eser, mezar taşı, sikke, lahit taşı, sütun başlığı, mezar steli, kuran-ı kerim, torso, bakır sahan, altın boncuk, gerdanlık, kemer, yün torbası vb. eserlerin çalındığı, Türkiye’nin orta ve doğu bölgelerinde bulunan müzelerden ise eski eser, arkeolojik eser, etnoğrafik eser, yazma eser, mermer kitabe, avize, sikke, bronz iğne, adak baltası vb. eserlerin kaybolduğu, yine batı bölgelerde bulunan müzelerden eski eser, mezar taşı, sikke, kültür varlığı vb. eserlerin orjinalleri ile değiştirildiği gözlenmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2015:1).

Müzelerin güvenliği ve çalınan eserlere ilişkin yapılan işlemler hakkında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü Kaçakçılıkla Mücadele Daire Başkanlığı yetkilisi ile görüşme yapılmıştır. Görüşmede yetkili;

“Müzelerde meydana gelen hırsızlık ve soygun olaylarında son yıllarda azalma gözlenmektedir. Güvenlik personeli takviyesi ve teknik donanımın artırılmasının olayların azalmasında önemli rol oynadığını düşünüyorum. Müzelerde bir hırsızlık olması durumunda mahallin kolluk kuvvetine bildirilmekle birlikte Bakanlığımıza da aynı anda bildirilmektedir. Bizde bu bilgileri elektronik ortamda hemen polis, jandarma, sahil güvenlik ve gümrük yetkililerine iletiyoruz. Bu bilgiler ışığında kolluk kuvvetleri ile gümrük birimleri sorumluluk alanlarında araştırma ve incelemelerine başlamaktadırlar. Biz operasyonel birimden ziyade koordinasyon birimiyiz. Olaylara ilişkin bütün ülkelerin takip ettiği internet ortamında bulunan uluslararası portala çalınan, kaybolan ve taklit ürünlerle değiştirilen eserlerin resimleri ve envanter bilgileri elektronik ortamda gönderiyoruz. Bununla birlikte uluslararası platformda takip etmek için Emniyet Genel Müdürlüğü İnterpol-Europol Daire Başkanlığı ve Dışişleri Bakanlığına bildiriyoruz. Polis ile iletişim ve koordinasyonumuz çok iyi. Kaçakçılık ve Organize Suçlarla Mücadele Dairesi Başkanlığı ile uyum içerisinde çalışıyoruz. Bu suçla mücadelede İtalya modeli gibi bir çalışma yapılırsa daha verim alınacağı düşüncesindeyim. İtalya’da bu suçlara Carabinieri’nin altında görev yapan Kültür polisleri takip etmekte ve merkezi sistemde yürütülmektedir. Sistemin başında bir veya iki özel yetkili savcı tarafından araştırma ve soruşturma işlemleri yapılmaktadır. Suça ilişkin yapılacak idari ve adli işlemler tek elden yürütülmekte ve zaman tasarrufu sağlanmaktadır. Pratik bir düzenlemenin yapılması müzelerde olabilecek hırsızlık ve soygun olaylarını daha da azaltacaktır. Ülkemizde bu suçla mücadelede müze yetkilileri ile mahallin kolluk kuvveti arasında iyi bir işbirliği bulunmaktadır.” şeklinde ifade etmiştir.

Müzelerden 2003-2013 yılları arasında çalınan eserlere ilişkin istatistikî verileri içeren Grafik³ aşağıda bulunmaktadır. Grafikte de görüleceği üzere Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müzelerden 2003 yılında 171, 2004 yılında 374, 2005 yılında 14, 2006 yılında 997, 2007 yılında 210, 2008 yılında

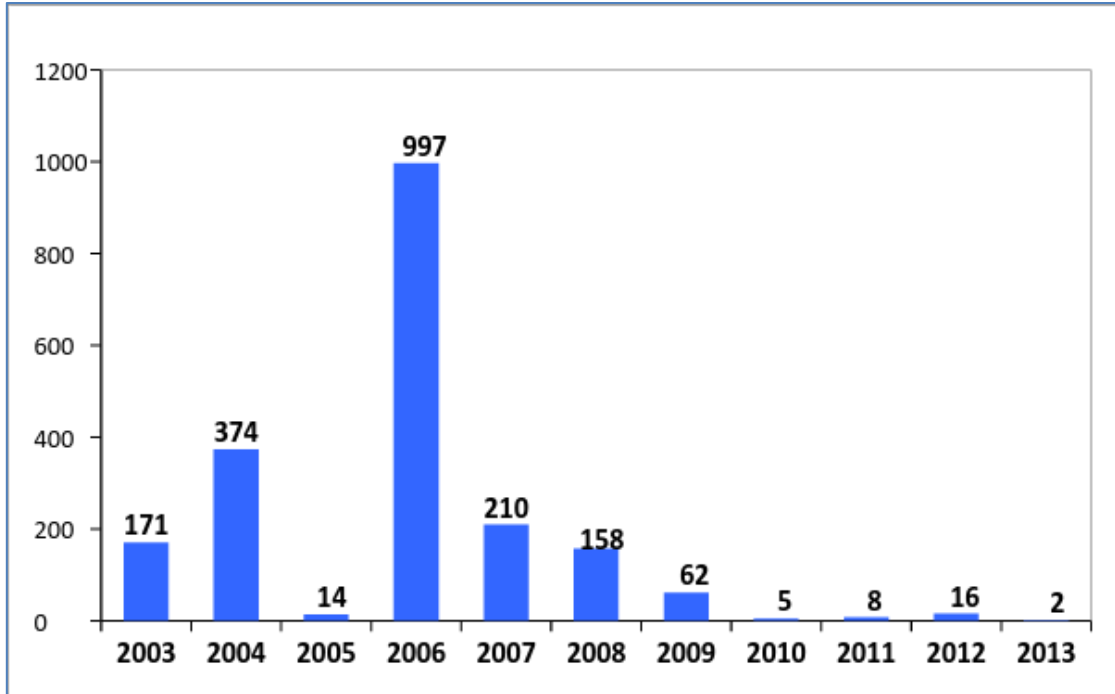
---

³ Grafikte bulunan istatistikî veriler Kültür ve Turizm Bakanlığı Kaçakçılık Daire Başkanlığı yetkilileri ile yapılan görüşmeler sırasında çalışmada kullanılmak üzere elektronik ortamda talep neticesinde alınmıştır.

158, 2009 yılında 62, 2010 yılında 5, 2011 yılında 8, 2012 yılında 16, 2013 yılında ise 2 eski eser çalınmıştır.

Bu sonuçlara göre; 2004 ve 2006 yılında müzelerden çalınan eser sayısında artış olmasına rağmen, 2007 yılından itibaren müzelerden çalınan eski eser sayılarında ciddi bir azalma olduğu görülmektedir. Müzelerden çalınan eski eser sayılarının azalması; Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından müzelerin güvenlik personeli ile diğer teknik cihazlar yönünden eksikliklerin giderildiği ve fiziki güvenliğe verilen önemin arttığına bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir.

Grafik: 2003-2013 yılları Arasında Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Müzelerden Çalınan Eski Eser Sayıları

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı

Türkiye’de bulunan müzelerde depo, kapalı ve açık teşhirde bulunan çalındığı tespit edilen varlıklar için tutanak düzenlenerek anında polise haber verilir. Durum ayrıntılı komisyon raporuna, varlıkların listesi, fotoğraflı kültür ve tabiat varlığı envanter fişleri eklenerek ivedilikle Kültür ve Turizm Bakanlığı’na bildirilir. Bakanlıkça derhal gerekli yasal işlemler başlatılır. Yapılan soruşturma sonucuna göre idari, mali ve disiplin yönünden sorumlular hakkında gerekli yasal işlemler yapılır.(Akbaba, 2014:386).

5-Müzelerden Eserlerin Çalınma Nedenleri ve Yöntemleri

Müzelerden yapılan hırsızlık ve soygunların meydana gelmesinde personel, alarm, güvenlik ve binaya ilişkin yetersizlikler önemli rol oynamaktadır (Tulay, 2007:40). Özkoç ve Duman tarafından İstanbul'da bulunan müze yetkililerine yönelik yapılan anket çalışmasında, müzelerde sergilenen eserlerin elde edilmesi ve korunmasına yönelik en önemli noktalardan birisinin de güvenlik olduğu ortaya çıkmıştır. Bu konuda yöneltilecek bütün ifadelerle araştırmaya katılan idarecilerin, eserlerin güvenli biçimde korunmasına yönelik ülke genelinde yeterli miktarda uzman güvenlik personelinin var olmadığı, eserlerin güvenliğinin sağlanmasında mevcut güvenlik personellerinin gerekli özeni göstermedikleri görüşünde birleştikleridir (2008:165).

Tulay (2007: 47-48) müzelerde alarm ve elektronik koruma sistemlerinin eksikliğini vurgulayarak bu durumun teknolojinin bütün imkânlarını en iyi şekilde kullanan kaçakçı ve soyguncuların işine yaradığını savunmaktadır. Müze binalarının konumları ve yapı özelliklerinin soygunlara karşı korunaklı olması gerekir. Yerleşim alanları dışında bulunan müzelerin şehir merkezlerine taşınması gerektiğini belirtir. Müze binalarının dış, bahçe ve çevre aydınlatmalarının önemli olduğudur.

Aydın Müze müdürü Emin Yener'in Anadolu Ajansı muhabirine yaptığı açıklamada; Türkiye'de müzelerin güvenliğinin 10-15 yıl öncesine kadar bekçilik sistemiyle sağlandığını, teknolojideki gelişmelerle birlikte müzelerde de görüntülü güvenlik sistemlerinin kullanılmaya başlandığını belirterek, müze güvenliğinin en zayıf noktasının kötü niyetli bir personele sahip olmak olduğu, bu nedenle müzelerde çalışacak personelin iyi seçilmesinin gerektiğini ifade etmiştir (gazetegercek, 2015:1).

Tulay'a göre (2007:52-55) müzelerden yapılan hırsızlık ve soygun yöntemleri arasında;

- a) Bekçiyi veya güvenlik görevlisinin dikkatini çekerek oyalamak ve görev yerinden uzaklaştırmak,
- b) Güvenlik görevlisinin dalgınlığından istifade etmek,
- c) Gece görevlisi olan personel ile işbirliği yapmak,
- d) Güvenlik görevlisini etkisiz hale getirmek (Yaralamak, öldürmek veya ilaçla uyutmak)
- e) Müze içinden çeşitli şekillerde yardım almak (Eserlerin değiştirilerek yerine sahtesinin konulması gibi),
- f) Gündüz müze içinde saklanıp, gece hırsızlık ve soygun yapmak,
- g) Ziyaret sırasında kalabalıktan faydalanıp eser çalmak,
- h) Yanlış sergilemeden faydalanarak bahçede ve açıkta duran eserlerin çalınması,

i) Telefon, elektrik, su tesisatçısı, inşaatçı olarak iş yapma amacıyla müzeye gelen bazı kötü niyetli kişilerce yapılması,

j) Müze binalarına fiziki saldırıda bulunmak gelmektedir.

6-Müzelerin Güvenliğinin Sağlanmasında Polisin Rolü

Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu'nun 1.maddesinde “Polis, asayiş amme, şahıs, tasarruf emniyetini ve mesken masuniyetini korur. Halkın ırz, can ve malını muhafaza ve ammenin istirahatini temin eder. Yardım isteyenlerle yardıma muhtaç olan çocuk, alil ve acizlere muavenet eder. Kanun ve nizamnamelerinin kendisine verdiği vazifeleri yapar.” hükmü bulunmaktadır. Polis temel kamu düzeninden ve güvenliğinden sorumlu bir kolluk birimidir. Aynı kanunun 2.maddesinde “ Polisin genel emniyetle ilgili görevleri iki kısımdır.

a) Kanunlara, tüzüklere, yönetmeliklere, Hükümet emirlerine ve kamu düzenine uygun olmayan hareketlerin işlenmesinden önce bu kanun hükümleri dairesinde önünü almak,

b) İşlenmiş olan bir suç hakkında Ceza Muhakemesi Kanunu ile diğer kanunlarda yazılı görevleri yapmak,...” hükmü çerçevesinde polisin suç öncesi ve suç sonrası görevleri vardır.

Polisin sorumluluk bölgesinde bulunan müzelerin korunmasında da görev ve sorumluluğu bulunmaktadır. Müzelerin kendi koruma görevlileri ve/veya özel güvenlik görevlileri olmasına karşın polisin güvenliğe ilişkin herhangi bir adli olay meydana gelmesi halinde kanundan doğan suç sonrası görevleri yerine getirmek zorundadır.

Müze soygunları, hırsızlıkları ve eski eser kaçakçılığı aniden olup biten bir suç değildir. Öncesi olan hazırlığı ve planlaması yapılmış organize bir suçtur. Organize bir suç olması sebebiyle mücadelenin de kurumlar arası işbirliği içerisinde yapılması gerekmektedir. Bu anlamda müze ve polis yetkilileri arasında meydana gelen/gelebilecek olaylara ilişkin iletişimin en üst düzeyde ve sürdürülebilir olmalı, suçla ilgili alınan bir bilgi ve duyurun paylaşarak en kısa süre içerisinde olay aydınlatılmalıdır.

Sonuç ve Öneriler

Türkiye'deki müzelerin güvenliğine ilişkin akademisyenlerin görüşleri arasında güvenlik konusunda halen problemlerin olduğu ve personel ile teknik donanım yönünden eksikliklerinin olduğu belirtilmektedir. Ancak Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Anadolu Medeniyetleri Müzesi yetkilileri ile yapılan görüşmelerde ve alınan istatistik verilerde ise müzelerde meydana gelen olayların azaldığı

(Grafik), güvenlik personeli sayısının artırıldığı ve müzelerin büyük çoğunluğunda kameralı güvenlik sisteminin kurulduğu belirtilmiş, müzelerin güvenliğinin sağlanması ve meydana gelen/gelebilecek adli olaylara ilişkin polis ile iyi iletişim içerisinde oldukları ifade edilmiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerden çalınan eserlerin sayısı 4.bölümde belirtilen grafikten de anlaşılacağı üzere azalmıştır. Olayların azalması son yıllarda müzelerin güvenlik personeli sayısının artırılması ve güvenlik sistemlerinin kurulması/revize edilmesi ile doğru orantılı olarak geliştiği değerlendirilmektedir. Bu yaklaşımlar çerçevesinde, aşağıda belirtilen önerilerin gerçekleştirilmesi halinde Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı müzelerin güvenliğinin daha etkin ve sürdürülebilir bir şekilde sağlanacağı düşünülmektedir:

- Müzelerin güvenliğine ilişkin çıkarılan “Müzeler İç Hizmetler Yönetmeliği” ile “Müzecilik Klavuzu”nun ulusal ve uluslararası mevzuata uygun şekilde yeniden güncellenmesi gerekmektedir.
- Müzelerin buldukları ilin sosyo-kültürel ve ekonomik yapısı, suç işleme oranları, iklim ve yerleşim durumu ile eserlerin özellikleri ve korunma koşulları dikkate alınarak risk haritaları çıkartılmalıdır. Bu haritalarda eserlerin karşılaşılabileceği tehlikelere (hırsızlık, yangın, su baskını, heyelan, deprem, saldırı vb.) karşı risklerin tanımlanarak, takibi, kontrolü ve azaltılmasına yönelik gerekli tedbirlerin gösterilmesi gereklidir.
- Kültürel mirasın korunması konusunda UNESCO uzmanı olan Adalberto Biasiotti'nin de belirttiği gibi (2012:78-79) müzelerde acil durum yönetimi klavuzu bulunmalıdır. Klavuzda acil durumlarda planlama süreci (ekibin oluşturulması, zafiyet analizinin nasıl yürütüleceği, planın nasıl oluşturulacağı ve uygulanacağı), acil durum yönetiminde dikkate alınacak hususlar, tehlikeye özgü bilgiler ve bilgi kaynakları bulunmalıdır.
- Müzelerde bulunan güvenlik sistemlerinin (alarm, kamera, ışık, telsiz vb.) uluslararası standartlara uygun olarak dizayn edilmesi ve/veya mevcut olanların revize edilmesi gerekmektedir. Eski eserlerin bulunduğu kısımda elektronik bariyer sisteminin olması, herhangi bir saldırı olduğunda alarm çalması ve kontrol odasından takip edilebilmesi gereklidir. Müzelerdeki alarm sistemlerinin en yakın polis veya jandarma birimi ile bağlantısı olmalıdır.
- Müzelerdeki güvenlik görevlileri için ulusal mevzuat ve uluslararası normlar çerçevesinde bir el kitapçığı hazırlanmalıdır. Bu kitapta; görev tanımı, uyacağı kurallar, görevi sırasında ne

yapacağı, meydana gelebilecek saldırı, hırsızlık, soygun, su baskını, yangın, deprem ve diğer doğal afetlerdeki davranışın ne olacağı, devriye görevi ve kamera görüntülerinin takibine ilişkin adım adım ne yapmaları gerektiği madde madde ve açık bir şekilde yazılı olmalıdır.

- Müzelerdeki güvenlik görevlilerinin ulusal ve uluslararası standartlarda görev öncesi ve görevde eğitimden geçirilmesi gereklidir. Bu eğitimler sürdürülebilir olmalıdır. Görevlilerin iyi eğitilmiş, duyarlı, bulunduğu müzenin önemini kavramış, işine saygı duyan, ziyaretçiler ile iyi ilişkiler kurabilecek ve ziyaretçileri yönlendirecek bilinçte olması ile gerektiğinde yabancı konuklarla iletişim kurabilecek kadar yabancı dil bilmeleri güvenlik açısından da önemlidir. Ayrıca bu personelin aylık ücretinin çok iyi olması gerekir. Düşük ücretle çalışan güvenlik görevlisinin başka yollara tevessül etmesinin engellenmesi gerekir.
- Müzelerde bulunan ve kayıt altına alınamayan eserlerin en kısa süre içerisinde envanter işlemlerinin tamamlanması gerekmektedir. Aksi takdirde bu eserlerin çalınması halinde uluslararası platformlarda hak aranması güçleşecek veya imkânsız hale gelecektir.
- Müzelerde meydana gelecek hırsızlık ve soygun olaylarına ilişkin basın, çalınan eski eserin değeri konusunda abartılı haber verme yaklaşımından vazgeçmeli ve bu haberleri yapacak görevlilerin kültür varlığı konusunda yeterli bilgiye sahip olması gerekir.
- Müze hırsızlığı ve kültür varlığı kaçakçılığı ile mücadelede kolluk alanında özel bir birimin kurulması ve bu birimin mücadelede gerekli tüm yetkileri elinde bulundurması bu suçun önlenmesi adına önemli bir adım olabilir.
- Kültür varlığı hırsızlığı/kaçakçılığı ile mücadele eden kurumlar arasında bir kurumun ya da oluşturulacak bir koordinasyon kurulunun daha etkin rol oynaması mücadeleye fayda sağlayacaktır. Oluşturulacak bu kurulda her kurumdan bir görevli mücadelecilerle kurumlarla irtibatı doğrudan sağlayacağı için gereksiz zaman kayıpları da ortadan kalkacaktır. Diğer kurumların hırsızlık suçu öncesi ve sonrasında daha çok sahada aktif görev yapan polis ile hızlı bilgi paylaşımı ve işbirliği içinde bulunması mücadeledeki etkinliği artıracaktır.
- Toplumda yaşayan bireylerde müze ve içinde bulunan eserlerin korunması algısının oluşturulabilmesi ve/veya oluşturulan kültürel bilincin geliştirilmesi ve içselleştirilmesine yönelik iletişim araçları veya geziler ile eğitici ve öğretici faaliyetler düzenlenmesi gerekmektedir.

Geçmiş ile gelecek arasında köprülerin sağlam tutulması tarihsel ve kültürel çevrede bulunan mirasın korunup yaşatılmasına bağlıdır. Bilinçli ve etik değerlere saygılı toplum olabilme düşüncesinin kaynağı olan bilginin tarihsel ve kültürel değer anlamında bulunduğu müzelerin korunması çağdaş ülkelerin öncelikli ulusal ve evrensel görevleri arasındadır. Bu görev anlayışında toplumun en küçük bireyinden devletin bütün kurum ve kuruluşlarına kadar herkesin sorumluluğu bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

Akbaba, A. N. (2014). Envanter ve Değerleme, Müzelerde Envanter ve Değerleme Üzerine Bir İnceleme, *Turkish Studies -International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume*, 9/2 Winter 2014, p. 377-390, Ankara.

Akkuş, Z. (2009). *Türkiye’de Eski Eser Kaçakçılığının Önlenmesinde Ortaya Çıkan Sorunlar* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akkuş, Z. (2013). *Tarihsel ve Kültürel Çevrelerin Korunmasında Polis Teşkilatının Eğitimi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akkuş, Z., Efe, T., Çobanoğlu, N., (2013). Çevre Etiği Açısından Eski Eser Kaçakçılığı İle Mücadelede Polis Teşkilatı ve Etkinliğinin Değerlendirilmesi. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1),105-142.DOI: 10.1501/sbeder_0000000053.

Ambrose, T., Paine, C. (1993). *Museum Basic*. Londra: Routledge.

Arık, R. O. (1953). *Türk Müzeciliğine Bir Bakış*. İstanbul.

Atagök, T., (2010). Müzecilik ve Türk Müzeciliği, *Ege Mimarlık*. Temmuz 2010, s.8-13.

Atasoy, S. (1999). *Müzecilikten Yansımalar*. İstanbul: Anka Yayınları.

Biasiooti, A. (2012). Müzenin Güvenlik Gereklere Dair Genel Bilgiler, *Müzelerde Bilimsel Teknikler ve Risk Yönetimi*, Anadolu Medeniyetleri Müzesi. Ankara: Umut Ajans Reklam Matbuat ve Yayıncılık.

Çelikkol, Z. (1992). *Rodostaki Türk Eserleri ve Tarihçe*, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Erkün, Z. (1994). *Müze Sergilemesinde Görsel Kimlik ve Mekan-Yapıt-Grafik İlişkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yıldız Teknik Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Ertan, K.A. (1998). Çevre Etiği, *Amme İdaresi Dergisi*,31(1), s.125-139.

Gerçek, F. (1999). *Türk Müzeciliği*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

İsmayilov, N.G. (2007). *Modern Sanat Müzeleri ve Toplum İlişkisi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

İstanbul Arkeoloji Müzeleri, (1955). *Resimli Rehber*. İstanbul.

Keleş, R., Ertan, B, (2002). *Çevre Hukukuna Giriş*, Ankara: İmge.

Keleş, R., Hamamcı, C. (2005). *Çevre Politikası*. Ankara: İmge.

Keleş, V. (2003). Modern Müzecilik ve Türk Müzeciliği, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 2, Sayı 1-2, s.1-17.

Kızılyaprak, Z.A. (2000). *Müzecilikte Yeni Yaklaşımlar; Küreselleşme ve Yerelleşme*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

Madran, E. (2002).*Tanzimattan Cumhuriyete Kültür Varlıklarının Korunmasına İlişkin Tutumlar ve Düzenlemeler: 1800-1950*,Ankara: ODTÜ Mimarlık Fakültesi Basım İşliğı.

Matthew, A. R. (1995).Environmental security: demystifying the concept, clarifying the stakes, *Environmental Change and Security Project Report*.Spring; (1):14-23, Woodrow Wilson International Center for Scholars,Washington, DC.

Mumcu, A. (1969).Eski Eserler Hukuku ve Türkiye, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 68 (1), s.3-4.

Mülayim, S. (1998). *Cumhuriyetin Kültür ve Sanat Kronolojisi*, İstanbul.

Özdemir, D.M. Z. (2005).Türkiye’de Kültürel Mirasın Korunmasına Kısa Bir Bakış, *Planlama*,2005/1, s.20-25.

Özkasım, H., Ögel, S., (2005), Türkiye’de Müzeciliğın Gelişimi, *itüdergisi/b sosyal bilimler*, Cilt:2, Sayı:1, s.96-102.

Özkoç, A.G., Duman, T. (2008). Müzelerde Sergilenen Eserlerin Elde Edilmesi ve Korunmasına Yönelik Müze Yöneticilerinin Görüşleri, *Anatolia:Turizm Araştırmaları Dergisi*, 19, (2), s.157-168.

Su, K. (1965). *Osman Hamdi Beye Kadar Türk Müzesi*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.

Tulay, A. S. (2007). *Eski Eser Yağması*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

Türk İslam Eserleri Müzesi, (2002). İstanbul.

Tüzün, A. B. (2010). *Modern Müze İşletmeciliği* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı, Adana.

Uralman, H. N. (2006).21.Yüzyıla Girerken Bir Bilgi Kurumu Olarak Müze, *Bilgi Dünyası*. 7 (2): s.250-266.

Yücel, E. (1999).*Türkiye’de Müzecilik*, İstanbul: Arkeoloji ve Sanat Yayınları.

İNTERNET VERİLERİ

Altunbaş, A., Özdemir, Ç. (2012). Çağdaş Müzecilik Anlayışı ve Ülkemizde Müzeler, <http://teftis.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/4655,makale.pdf?0>. Erişim Tarihi:25.12.2015.

International Council of Museums (2008). Code Of Ethic for Museum, <http://icom.museum/definition.html>. Erişim Tarihi: 24.12.2015.

Müzelerin güvenliği önem taşıyor, http://www.gazetegercek.net/news_print.php?id=3996. Erişim Tarihi: 26.12.2015.

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,43336/muze-istatistikleri.html>.ErişimTarihi:27.12.2015.

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,13998/muzecilik-klavuzu.html>.Erişim Tarihi: 27.12.2015.

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44493/calinan-eserler.html>.Erişim Tarihi: 27.12.2015.

<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44442/icom.html>.Erişim Tarihi: 27.12.2015.

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14442/muzeciler-ic-hizmet-yonetmeligi.html>.ErişimTarihi: 27.12.2015.

<http://teftis.kulturturizm.gov.tr/TR,14232/kultur-ve-turizm-bakanligi-teskilat-ve-gorevleri-hakkin-.html> Erişim Tarihi: 27.12.2015.